



Justitiedepartementet

LOs yttrande gällande remiss Rättssäkerhetens pris SOU 2025 nr 111

Landsorganisationen i Sverige (LO) vill härmed lämna synpunkter på några av de förslag som framgår av *Rättssäkerhetens pris (SOU 2025:111)*. Remissvaret inleds med LOs övergripande och principiella syn.

Sammanfattning av LOs ståndpunkter

- LO ser positivt på förslaget om rättegångskostnader i förvaltningsprocessen och *tillstyrker* därför de förslag som lämnats i denna del.
- LO anser att oskälighet som förutsättning för ersättning ska utgå ur lagförslaget.

LOs övergripande och principiella syn på frågan

I de fall där svensk rätt på något sätt brister i förhållande till de internationella konventioner om mänskliga rättigheter som vi som land förbundit oss att följa är det av yttersta vikt att dessa brister åtgärdas. Frågan om tillgång till effektiva rättsmedel och en rättvis rättegång är en viktig rättighetsfråga där dagens gällande ordning brister. LO ser därför positivt på förslaget som kommer att leda till att den nationella rätten närmar sig Europakonventionens regler om rätt till en rättvis rättegång.

Utredningens förslag gällande rättegångskostnader till enskilda i allmän förvaltningsdomstol

Som utredningen påpekat finns redan inom ramen för nuvarande rättsordning en rätt till ersättning för rättegångskostnader för en enskild med stöd av Europakonventionen art. 6 och 2 kap. 11 § Regeringsformen.

Tillgången till denna rätt är dock kringskuren av praktiska svårigheter för den enskilde som för närvarande måste ta till ytterligare rättsliga förfaranden för att få rättegångskostnader utdömda, genom att vända sig till Justitiekanslern eller föra en skadeståndstalan på konventionsrättslig grund i allmän domstol. I vissa fall innebär sådana försök att komma i åtnjutande av denna rätt också risker för

den enskilde i form av till exempel tidsåtgång och rättegångskostnader vid ett förlorat mål i allmän domstol.

Det är därför viktigt att möjligheten till ersättning tas in i den nationella förvaltningsprocessrätten så att den enskilde på ett effektivt sätt kan ta del av rätten till en rättvis rättegång. I sammanhanget kan också noteras att tillgången till juridiskt ombud inverkar på möjligheten att få till en ändring av de myndighetsbeslut som gått den enskilde emot, det finns med andra ord en s.k. ombudsfördel i svensk förvaltningsprocess. Det är därför angeläget att se till att tillgången till en rättvis rättegång inte knyts till enskilda medborgares ekonomiska möjligheter att föra en domstolsprocess.

Den föreslagna ordningen följer i stort den konventionsjuridik som idag är gällande rätt men förenklar för den enskilde att komma i rätt till ersättning för rättegångskostnader. Att förfarandet för att ta ställning till ersättning för rättegångskostnader nu föreslås införlivas i samma process som själva tvisteföremålet är därför något som LO ser positivt på.

En skillnad i förhållande till konventionsjuridiken ligger dock i den föreslagna lydelsen att en allmän part ska vara skyldig att ersätta en enskilds parts rättegångskostnad, om det är *oskäligt* att den enskilde själv ska stå för kostnaden. Oskälighet som förutsättning för skyldighet att ersätta en enskilds parts rättegångskostnader kan ses som något för inskränkande till de avgöranden från Europadomstolen som förslaget bygger på.

Lagstiftaren bör därför överväga att i lagtexten enbart ange att en allmän part ska vara skyldig att ersätta en enskilds parts rättegångskostnad om kostnaden har varit befogad med hänsyn till utgången i målet, sakens beskaffenhet och målets betydelse för den enskilde. En sådan formulering skulle bättre överensstämma med den konventionsrätt som framgår av de avgöranden som utredningen redogjort för. LO ser med andra ord en risk att uppställandet av ett oskälighetsrekvisit skulle innebära en inskränkning i förhållande till Europakonventionens regler om rätten till en rättvis rättegång.

LO delar utredningens bedömning att en kostnadsrisk för det allmänna bör ha positiva effekter på myndigheternas beslutsfattande. LO delar också utredningens bedömning att det i stor omfattning ska vara aktuellt med ersättning för rättegångskostnader i mål som avser ingripande åtgärder från det allmännas sida. Däremot är LO av uppfattningen att Europakonventionens regler innebär att det även i mål gällande gynnande beslut för den enskilde finns en rätt till rättegångskostnader utan att det skulle vara fråga om mycket komplicerade tvister. Tröskeln för en rätt till rättegångskostnader är med andra ord lägre än vad utredningen gett uttryck för.

Det förtjänar vidare att lyftas att vissa förutsättningar bör preciseras mer utförligt i arbetet med den föreslagna lagstiftningen.

1. Utredningen har inte i någon större grad av detalj närmare berört vad som avsetts med ärenden av stor ekonomisk betydelse för den enskilde. Här kan som exempel nämnas ekonomiskt bistånd, sjukpenning och sjukersättning som är förmåner som är knutna till individers möjligheter att försörja sig och uppbära en dräglig ekonomisk tillvaro. I vissa av dessa måltyper är dock det enskilda ekonomiska värdet i tvisten relativt lågt. I fallet sjukpenning föreligger också ofta en koppling mellan ersättningsperioder på så sätt att en första ändring kan få följder av mycket stor ekonomisk betydelse, som en återställd sjukpenninggrundande inkomst eller flera efterföljande ersättningsperioder. Ett enskilt sjukpenningärende kan med andra ord avse relativt små belopp, även med beaktande av den enskildes ekonomiska förutsättningar, eller korta tidsperioder men få väldigt omfattande konsekvenser för den enskildes ekonomiska förhållanden utanför den aktuella processramen.
2. Inte heller har utredningen fördjupat sig i de personliga omständigheter som skulle kunna ge den enskilde fog att anlita ett ombud. Som exempel kan här nämnas personer som av olika hälsoskäl har svårt att på egen hand tillvarata sin rätt genom att föra talan i domstol.

Avslutning

Avslutningsvis vill LO skicka med att när det gäller förslagen för åtgärder för en mer ändamålsenlig kontroll över statens utgifter för rättsliga biträden är LO försiktigt positivt till reglering och kontroll av kostnader för det allmänna. Allmänna medel ska förvaltas noggrant. Det finns dock ett behov av att följa tillämpningen av förslaget noggrant, särskilt avseende differentiering av nivåer för ersättningar för ombud enligt timkostnadsnormen, så att inga oönskade effekter uppstår, som en praktisk begränsning i tillgång till juridiskt ombud. Sådana effekter skulle kunna uppstå även på näraliggande områden som tar viss ledning i timkostnadsnormen, som till exempel inom trafikskadeförsäkringen.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Isabella Selling
Handläggare